

SAKSFRAMLEGG

Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer - høring

Utvalgssak	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	06.06.2024

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte slikt vedtak:

Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer legges ut på høring med frist 15. september

Begrunnelse

Saken ble drøftet i formannskapet 12.10.23 i sak DF 8/23. Det ble gitt innspill i møtet til videre framdrift, og planen er nå klar for å sendes ut på høring.

Saksopplysninger:

Dette er den første temaplanen for kulturminner og kulturmiljøer i Krødsherad. Temaplanen har som mål å synliggjøre viktige kulturminner og kulturmiljøer i kommunen, og hva det er spesielt viktig å verne om. Formålet er å øke kunnskapen om kulturminner og kulturmiljøer i Krødsherad, og å gi et godt grunnlag for en helhetlig, framtidig kulturminneforvaltning. Planen skal styrke kunnskapen om hvordan hensyn til kulturminner og kulturmiljøer kan og bør integreres i øvrig kommunal areal- og samfunnsplanlegging. Kulturminner og kulturmiljøer som er nevnt i planen representerer ulike sider ved historien til Krødsherad. De kan gi opplevelser og kunnskap og ha bruksverdi.

Kulturmiljøer som blir løftet fram i planen, er i stor grad hentet fra tidligere registreringer og dokumentasjon, samt etter innspill som er kommet under prosessen fra kommunen, Viken fylkeskommune og lokale lag og foreninger. Det er ikke gjort nye kulturminneregistreringer under planarbeidet, men innbyggere og andre ressurspersoner har bidratt med viktige innspill og kunnskap.

Rådgiver for oppvekst og kultur har vært prosjektansvarlig. En arbeidsgruppe har bistått planarbeidet: Hanneke Kloosterman, Hans Ole Wærsted og Tora Flovik Aune (Viken FK - konsulterende medlem). Ressurspersoner har vært Einar Grimelid, Åse Tangerud, Knut Martin Glesne og Kjell Bjørka.

NIKU (Norsk institutt for kulturminneforskning) ble valgt som ekstern konsulent for å bistå med faglig kompetanse og rapport.

Plan for kulturminner og kulturmiljøer i Krødsherad er utarbeidet som en temaplan med politisk forankring i formannskapet. Siden det er en temaplan, trenger den ikke å følge planprosessen i plan- og bygningsloven. Vi gikk likevel bredt ut til alle gjennom oppslag i presse og hjemmesider, og det ble oppfordret til å holde «gjestebud» (se vedlagte «Gjestebud – innspille til kulturmiljøplan for Krødsherad») – både digitalt og direkte i lag og foreninger - for å gi viktige innspill til planen i forkant. Innspillene vi fikk inn ble gitt videre til NIKU som har innarbeidet dette i sin rapport. Rapporten er så godt som identisk med foreliggende plan. NIKU ba kommunen om tilleggsopplysninger etter at de ferdigstilte sin rapport, og disse er innarbeidet i temaplanen som nå eies av Krødsherad kommune.

NIKU skriver at innspillene fra innbyggerne og politikerne har gitt et godt grunnlag for det videre arbeidet. I uttalelsene er det bred enighet om at landskapet med fjord og fjell er verdifullt og at sentrale kulturmiljøer som Villa Fridheim, Krøderbanen, Olberg og Gamle Mester er viktige. De to forsamlings-lokalene, Solgløtt og Folkets hus, er trukket fram. Videre er det pekt på ulike andre bygningsmiljøer, og også kulturmiljø-typer, som eldre veifar. Uttalelsene fra medvirkningsprosessen løfter dessuten fram immateriell (ikke-fysisk) kulturarv og påpeker at det er viktig å bevare også denne. Blant annet nevnes kryllingdialekta, folkemusikktradisjoner i bygda, idrett og friluftsliv, jakt, den store frivilligheten og dugnadsånden, håndverk og lokale mat- og bakstetradisjoner.

Det finnes fortsatt objekter og miljøer som ikke er registrert eller verdivurdert. Planen må derfor betraktes som en begynnelse på en prosess og et langsiktig, strategisk arbeid der komplettering og vedlikehold av kunnskap vil være en kontinuerlig prosess. Det er lagt vekt på å lage en oversiktlig struktur slik at planen kan utvikles videre ved senere revideringer. Ny kunnskap og flere kulturminner vil kunne tas inn i planen.

Aktuelle bruksområder for planen

Temaplanen vil være et verktøy for plan- og byggesaksbehandling og arealdisponering. Planen vil også kunne være et godt grunnlag for å arbeide med formidling. Kulturminner som er vist i planen vil ha mulighet for å kunne få tilskudd til ivaretagelse og istandsettingskostnader som omhandles i kapittel 3 om kulturminneforvaltning.

At et kulturminne eller kulturmiljø er omtalt i planen, innebærer i seg selv ikke at det har en form for lovbeskyttet vern. Områder eller objekter som en ønsker å sikre juridisk gjennom temaplanen, må tas inn i arealdelen til kommuneplanen ved rullering eller revidering av denne. Regulering av utvalgte kulturminner til hensynssoner i kommuneplanen/kommunedelplaner/reguleringsplaner med tilhørende bestemmelser og retningslinjer, jf. plan- og bygningsloven, gir rammer for hvordan de skal forvaltes.

Areal- og byggesaksbehandling der planen kan brukes:

- til prioritering/retningslinjer for byggesaksbehandling
- som grunnlag for utvikling av tettsteder
- som begrunnelse av hensynssone i juridisk bindende arealplan (kommuneplanen sin arealdel, kommunedelplaner eller reguleringsplaner)
- som grunnlag for krav om konsekvensutredning (KU), blant annet i kommuneplanen
- for å gi kunnskap om kulturminner i utbyggingsprosesser.

Andre sektorer i kommunen der planen kan brukes (som folkehelse, oppvekst og utdanning, kultur og næringsutvikling):

- kulturminner og lokalhistorie i undervisning
- kulturminner som grunnlag for gode opplevelser

- tilrettelegging av turløyper
- engasjement i lokalsamfunn (lag og foreninger, velforeninger, aktive eiere osv.)
- grunnlag for lokalt næringsliv, for eksempel turisme
- besøksattraktivitet, merkevarebygging eller ramme for aktiviteter (kulturarrangementer, tiltak for spesielle grupper, for eksempel for den eldre befolkningen, reiselivsattraksjoner osv.)
- økt lokal bevissthet om kulturminner
- identitet, trivsel og samhold

Tilskudds- og økonomiforvaltning, der planen kan brukes:

- til prioritering av kulturminner ved tildeling av midler
- som grunnlag for skattelette (reduert eidegdomsskatt osv.)
- til prioriteringer ved tildeling av SMIL-midler, søknad til kulturminnefond osv.
- til forutsigbar planlegging ved kobling til kommunens økonomiplan

Kommunal eiendomsforvaltning:

- Prioritering av midler til eiendomsforvaltning for kulturminner/-miljø som kommunen eier eller har vedlikeholdsansvar for

Oppbygging av planen

Planen er utformet med utgangspunkt i mal og retningslinjer fra Riksantikvaren.

- Kapittel 1 er et innledende kapittel om planens bakgrunn og formål, aktuelle bruksområder og dens oppbygning.
- Kapittel 2 redegjør kort for utfordringer og muligheter i kulturminnearbeidet.
- Kapittel 3 gir en oversikt over kulturminne-forvaltningen; aktører, roller og ansvar, juridiske virkemidler og økonomiske støtteordninger samt kulturminnedatabaser.
- Kapittel 4 presenterer kulturminner og kulturmiljøer i Krødsherad tematisk, og med en kortfattet historisk gjennomgang.
- Kapittel 5 inneholder selve planforslaget med en oversikt over og inndeling i prioriterte kulturmiljøer i Krødsherad. Kulturmiljøene er beskrevet kort i tekst og bilde, og er vist på kart.
- Kapittel 6 har et forslag til handlingsdel med tiltak.
- Kapittel 7 inneholder definisjoner og begreper som brukes innen kulturminneforvaltningen.
- Kapittel 8 viser Kilder og litteratur.

Planen inneholder:

- Kunnskapsgrunnlaget, kommunens historie og funn fra steinalder, bronsealder, jernalder og middelalder til mer nyere tid og spor som fortsatt finnes i kulturmiljøer og landskapet rundt Krøderfjorden. Det nevnes også den immaterielle kulturarven som bl.a. kryllingdialekta og folkemusikktradisjoner.
- Forslag til bevaring av 31 kulturmiljøer og områder med helhetlige tun, godt bevarte bygninger og særegne tidligere husmannsgreider innenfor kulturlandskapet rundt Krøderfjorden. Videre er det spor som vitner om stedets betydning for båttrafikk og jernbane. Alle er beskrevet og markert på kart.

Som vedlegg til planen følger:

- Vedlegg 1: Liste over kulturminner og kulturmiljø i Krødsherad som pr 21.11.2023 er registrert i kulturminnedatabasen Askeladden, med ulik vernestatus.

- Vedlegg 2: Liste over bygninger og anlegg i Krødsherad som pr 02.11.2023 inngår i SEFRAK-registret, med ulike vernestatus.
- Vedlegg 3: Prosjektrapport for skogssetrene i Krødsherad 2012.

Videre saksgang

Temaplanen legges ut på høring i juni. Grunnet sommerferien og ønsket om å nå ut til alle berørte parter settes fristen for høringsvar og innspill til 15. september. Prosjektledelsen har som mål å tilskrive alle berørte grunneiere direkte. Vi har også planer om å gå bredt ut med denne planen i media og kommunens hjemmeside. Prosjektledelsen ønsker å arrangere et eller flere folkemøter med forskjellige temaer fra planen på agendaen, hvor vi kan møte og ha dialog med grunneiere og andre som måtte ha spørsmål i forbindelse med planen. Vi ønsker alle høringsinnspill velkommen – og særlig de som gjelder handlingsdelen. Etter høringsfristen vil planen bearbeides før den går til endelig godkjenning i kommunestyret – antakelig i november.

I det videre arbeidet med temaplanen ser prosjektledelsen for seg at handlingsdelen av temaplanen revideres jevnlig og i takt med budsjett- og økonomiplanen til kommunen. Det bør legges inn en årlig rapportering på planen i samsvar med praksis for annet planverk som inngår i planstrategien til kommunen.

Handlingsdelen for temaplanen er inndelt i innsatsområder etter fire ulike hovedmål:

- Kompetanse - øke kunnskapen om kulturminner og kulturmiljø i Krødsherad kommune
- Forvaltning - sikre bærekraftig og langsiktig forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer
- Bevaring - redusere tap av fredete og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer
- Formidling - øke interessen for lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer som ressurser for trivsel, opplevelser og virksomhet

Videre arbeid med temaplanen vil utdypes nærmere når den kommer til endelig godkjenning.

Kommunedirektørens vurdering:

Kommunedirektøren vurderer at «Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer» er klar for å legges ut på høring. Siden dette er en temaplan er det det ikke lovpålagt med høring, men kommunedirektøren støtter at planen likevel sendes ut. Dette er en plan som vil berøre mange eiendommer og grunneiere, og det vurderes som klokt og riktig å la planen få en bred presentasjon for de berørte parter før den kommer tilbake til kommunestyret for endelig godkjenning.

Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer i Krødsherad er en stor og omfattende plan. Den har i seg potensiale til å løfte kommunen til et høyere nivå på både kulturvern og kulturformidling. Begge vurderes som et viktig bidrag til kommunens attraktivitet – både for innbyggere og tilreisende.

Vedlegg

- 1 Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer - Krødsherad kommune
- 2 Gjestebud - innspill til kulturmiljøplan for Krødsherad
- 3 Vedlegg1_Askeladden_Krødsherad_fredete_kulturminner
- 4 Vedlegg 2_Sefrak_Krødsherad_bygninger_anlegg
- 5 Vedlegg3_Projektrapport_Skogssetrene i Krødsherad_2012

